THE SCIENCE WORLD
A Monthly e Magazine
ISSN:2583-2212
Popular Article
December, 2025 Vol.5(12), 11123-11126

પશુઓમાં જડબાના અસ્થિભંગનુ વ્યાવસ્થાપન

ડૉ. જય વાય. બોદાલા[૧] , ડૉ. ભામિનીબેન એમ. પટેલ[૧] , ડૉ. શિતલ કે. પટેલ[૧] , ડૉ. પી. વી. પરીખ[૨], અને ડૉ. જલેન્દ્રભાઈ કે. માહલા[3]

[૧] પશુચિકિત્સા અને પશુપાલન મહાવિદ્યાલય, કામધેનુ યુનિવર્સિટી, આણંદ

[૨] પશુચિકિત્સા અને પશુપાલન મહાવિદ્યાલય, કામધેનુ યુનિવર્સિટી, સરદાર કૃષિનગર, દાંતીવાડા

[3] પશુચિકિત્સા અને પશુપાલન મહાવિદ્યાલય, કામધેનુ યુનિવર્સિટી, ભુજ

DOI:10.5281/ScienceWorld.18048625

પશુઓમાં જડબાનુ અસ્થિભંગ ભાગ્યે જ જોવા મળે છે પરંતુ દુ:પ્રસવ દરમિયાન ખેચવાના કારણે નવજાત વાછરડાઓમાં તથા અકસ્માત સમયે તે પુખ્ત પ્રાણીઓમાં ક્યારેક જોવા મળે છે. દુ:પ્રસ દરમિયાન ગર્ભનું અતિશય અને બળપૂર્વક ખેચવાથી જડબાનુ અસ્થિભંગ થવા માટે જવાબદાર પરિબળો છે. જડબાનુ અસ્થિભંગ એ પશુઓમાં ખોપરીના સૌથી સામાન્ય અસ્થિભંગ છે, જેમાં સામાન્ય રીતે આંતર દંત જગ્યા અને જડબાના આડા દાઢ વાડા અસ્થિનો સમાવેશ થાય છે. જડબાનુ અસ્થિભંગ સામાન્ય રીતે એકપક્ષીય સ્વરૂપમાં થાય છે, પરંતુ તે દ્વિપક્ષીય રીતે પણ થઈ શકે છે. નાક તરફના જડબાનુ અથવા જડબાના સાંધાનુ અસ્થિભંગ વાછરડાઓમાં સામાન્ય છે. વાઢકાપ સંબંધી વ્યાવસ્થાપન આંતર દંત તારનો ઉપયોગ કરીને તેમજ પિન અથવા K-તાર સાથે આંતરિક ગોઠવણ ઉપયોગ કરીને ઝાયલાઝિન સંવેદનાહરણ 0.0૨ મિલિગ્રામ/કિલો I/V હેઠળ ૨% લિગ્નોકેઇનનો ઉપયોગ કરીને દ્વિપક્ષીય માનસિક ચેતા અવરોધ સાથે જૂઠો કરવામાં આવે છે. શસ્ત્રક્રિયા પછી બધા પ્રાણીઓને પાંચ દિવસ માટે એન્ટિબાયોટિક્સ અને પીડા અવરોધ ઈન્જેક્શન પર રાખવામાં આવે છે અને અસ્થિભંગ જગ્યાને વધુ સ્થિર બનાવવા માટે જાતે તૈયાર કરેલા સંશોધિત મોઢિયું સાથે રાખવામાં આવે છે. ઘા રૂઝાય ત્યાં સુધી ફક્ત પ્રવાહી ખોરાકની હિમાયત કરવામાં આવી હતી અને 30-40 દિવસ પછી ધાતુના તાર દૂર કરવામાં આવે છે.

Official Website
www.thescienceworld.net
thescienceworldmagazine@gmail.com
Published 15/12/2025

જડબાનું બંધ અસ્થિભંગ

જડબાનું ખુલ્લું અસ્થિભંગ

કારણો:

- દુ:પ્રસવ દરમિયાન ખેચવાથી
- અકસ્માત થવાથી
- મોટા પશુઓના પગ વાગવાથી
- ઊંચાઈથી પડી જવાથી

નિરીક્ષણ:

ક્લિનિકલ તપાસ દ્વારા જડબાના ખુલ્લા અસ્થિભંગનું નિરીક્ષણ કરવું, જ્યારે ડિજિટલ રેડિયોગ્રાફી (DR સિસ્ટમ) ની મદદથી બંધ અસ્થિભંગનું નિદાન કરવું. ડિજિટલ એક્સ-રે સિસ્ટમ દ્વારા જડબાના આડા દાઢ વાડા અસ્થિનો અને ઉભા ભાગનો એક્સ-રે (૧૨ mA -48 Kv) દ્વારા તપાસ કરવામાં આવે છે.

જડબાના અસ્થિભંગનો એક્સ-રે

જડબાના અસ્થિભંગનું શસ્ત્રક્રિયા દ્વારા સારવાર: પશુઓના ૧૨ કલાક ઉપવાસ પછી પશુઓને ઝાયલેઝીન હાઇડ્રોક્લોરાઇડ્રેટ (ઝાયલેક્સિન, ઇન્ડિયન ઇમ્યુનોલોજિકલ લિમિટેડ ઇન્ડિયા) 0.03

મિલિગ્રામ/કિગ્ર ઈન્જેક્શન આપવામાં આવે છે. અને અમુક કિસ્સામાં માનસિક જ્ઞાનતંતુ અવરોધ ૨% લિગ્નોકેઇનનો ઉપયોગ કરીને કરવામાં આવે છે. અમુક કિસ્સામાં કેસ અનુસાર, બંને બાજુ મેન્ડિબ્યુલો-એલ્વીયોલર જ્ઞાનતંતુ અવરોધ કરવામાં આવે છે.

અસ્થિભંગ જગ્યાને ઠીક કરવા માટે બંધ અસ્થિભંગમાં નોર્મોગ્રેડ પિનિંગ કરવામાં આવે છે, જ્યારે રેટ્રોગ્રેડ પિનિંગ સાથે ખુલ્લા મેન્ડિબ્યુલર ફ્રેક્ચરમાં શોષી શકાય તેવા સીવણ દોરો (વાઇક્રિલ 3-0) દ્વારા ઘા બંધ કરવામાં આવ્યા હતા.

અમુક કેસોમાં થ્રેડેડ ટાઇટેનિયમ K-વાયર (૨ mm) અને અમુક કેસોમાં સ્ટેનલેસ સ્ટીલ K-વાયર (૨mm) નો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. બંધ અસ્થિભંગમાં C-આર્મ ગાઇડેડ પિનિંગ કરવામાં આવે છે.

ખુલ્લા અસ્થિભંગ ઘાને ૨-0 વાઇક્રિલ (PGA-910) ની મદદથી બંધ કરવામાં આવે છે, જ્યારે જુના ખુલ્લા ઘાને દૈનિક ડ્રેસિંગ માટે ખુલ્લા રાખવામાં આવ્યા હતા અને બીજા હેતુથી રૂઝ આવવા દેવામાં આવે છે. સ્થાનિક રીતે બનાવટી મોઢિયુંનો ઉપયોગ પ્લાસ્ટિક બોટલમાંથી બનાવવામાં આવે છે. જેમાં વાયુમાર્ગ અને પ્રવાહી ખોરાક માટે કેન્દ્રમાં ગોળાકાર ખુલ્લું હોય છે.

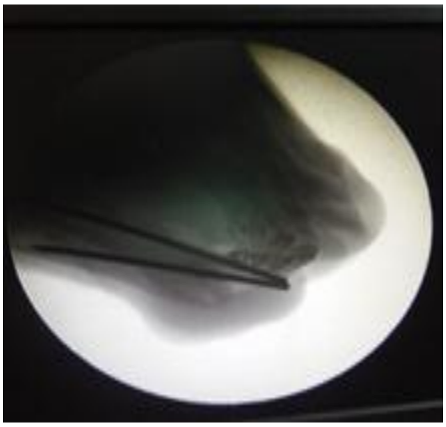

અસ્થિભંગનં K-વાયરથી વ્યાવસ્થાપન

બાહ્ય સ્થિરતા માટેનું મોઢિયું

શસ્ત્રક્રિયા પછીનું વ્યાવસ્થાપન: સ્વસ્થ થાય ત્યાં સુધી, તબીબી વ્યવસ્થાપન ઇન્જે. સેફ્ટ્રિયાક્સોન ૧૦ મિલિગ્રામ/કિગ્ર I/M અને ઇન્જે. મેલોક્સિકમ 0.3 મિલિગ્રામ/કિગ્ર I/M દ્વારા ૫ દિવસ માટે કરવામાં આવે છે. એન્ટિસેપ્ટિક ડ્રેસિંગ પોવિડોન આયોડિન (બેટાડીન) સાથે કરવામાં આવે છે. બાહ્ય સ્થિરતા માટે મોઢિયું (પ્લાસ્ટિક બોટલમાંથી સ્વ-તૈયાર) આધાર રાખવામાં આવે છે તથા K-વાયર દૂર ન થાય ત્યાં સુધી બધા કિસ્સાઓમાં પોવિડોન આયોડિન (બેટાડીન) એન્ટિસેપ્ટિક ડ્રેસિંગ કરવામાં આવ્યું. દ્વિપક્ષીય જડબાનુ અસ્થિભંગ - સ્ટેનલેસ સ્ટીલ વાયરિંગ સાથે તેની સારવાર અને મોઢિયું દ્વારા જડબાની હિલચાલ પર પ્રતિબંધની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

Official Website
www.thescienceworld.net
thescienceworldmagazine@gmail.com
Published 15/12/2025

અટકાવાના પગલાં:

- દુ:પ્રસવનું નિદાન અને સારવાર પશુચિકિત્સક દ્વારા કારવવું.
- જાતે નિદાન અને સારવાર ન કરવું.
- પશુઓમાં અકસ્માત થાતો અટકાવવો
- પશુઓના રહેઠાણ લપસી જાય એવા ન હોવા જોઈએ.

Official Website
www.thescienceworld.net
thescienceworldmagazine@gmail.com
Published 15/12/2025